

Wees welkom boven op mijn beste hoed

*Daniel Billiet
Jos van Hest
Gil vander Heyden
Bette Westera
Trui Chielens*

DE EENHOORN

Wees welkom boven op mijn beste hoed

Gedichten bij onvergetelijke gedichten

*Daniel Billiet
Jos van Hest
Gil vander Heyden
Bette Westera
Trui Chielens*

DE EENHOORN

Inhoudsopgave

KRAGEN VAN ZILVER — Gil vander Heyden	6
HOEZO OUD? WAT IS OUD? — Daniel Billiet	6
WEES WELKOM	8
HEBBAN OLLA VOGALA — Anoniem (rond 1075)	10
GANZENVIER — Jos van Hest	12
EEN MOOIE DEAL — Daniel Billiet	14
PROBEERSEL — Jos van Hest	15
BIJNA — Gil vander Heyden	16
VIDOLTJES — Bette Westera	16
ZIE JE IK HOU VAN JE — Herman Gorter (1864 - 1927)	18
BRIEFJE — Daniel Billiet	19
VIVIAN — Bette Westera	21
ZIE JE, HIJ HOUDT NIET VAN JE — Daniel Billiet	22
OOR — Jos van Hest	24
ZACHTSTE ADEM — Gil vander Heyden	24
MELOPEE — Paul van Ostaïjen (1896 - 1928)	26
VRAAGTEKEN — Bette Westera	27
VOORBIJ — Bette Westera	29
VOOR PAUL — Jos van Hest	30
VAN HOGHERHAND — Daniel Billiet	31
BOOTJE — Gil vander Heyden	31
DE IDIOOT IN HET BAD — M. Vasalis (1909 - 1998)	32
MAAN — Gil vander Heyden	34
DOWN — Jos van Hest	36
OVER HET LIKKEN VAN IJSBEREN — Daniel Billiet	37
EEN BOOTJE DAT DANST — Gil vander Heyden	38
TOEN ALLES NOG KLOPTE — Bette Westera	39
AAN RIKA — Piet Paaltjens (1835 - 1894)	40
LAARS — Bette Westera	41
MET HELS GERATELEN EN DONDERS CERROMI — Daniel Billiet	43
GEMIST — Bette Westera	44
BLAUW ALS DE NACHT — Gil vander Heyden	45
AAN PIET — Jos van Hest	45

VOOR DE VERRE PRINSES — J. Slauerhoff (1898 - 1936)	46
LISSABON — Bette Westera	47
JE MAG ME VRAGEN WAT JE MAAR WIL — Daniel Billiet	49
ONTHOUD ME — Gil vander Heyden	50
KLOKJE — Bette Westera	51
VOOR MIJN VADER — Jos van Hest	52
HET KIND EN IK — Martinus Nijhoff (1894 - 1953)	55
WONDER — Gil vander Heyden	56
IK ZEG HET MET ZAND — Daniel Billiet	58
PUNTJES — Gil vander Heyden	59
WATERSPIEGEL — Bette Westera	60
AANMOEDIGING — Jos van Hest	61
DE PRUIMEBOOM EENE VERTELLING — Hieronymus van Alphen (1746 - 1803)	62
BRAAF — Jos van Hest	63
DE BAARD VAN DE WINTER — Daniel Billiet	65
KERSENTIJD IN DE SUPERMARKT — Jos van Hest	67
CADEAUTJE — Gil vander Heyden	68
PAPA ZAG EENS FRUIMEN HANGEN — Bette Westera	69
DE NACHTEGALEN — J. C. Bloem (1887 - 1966)	70
ONSTERFELIJK — Gil vander Heyden	71
WAT GEEFT HET? — Jos van Hest	73
KRASLOT — Bette Westera	73
RONDJES SCHUIFELEN — Gil vander Heyden	75
VANONDER EEN KARTONNEN DOOS — Daniel Billiet	75
HET GESCHENK — Rosalie Lovelling (1834 - 1875)	76
NOODLOT — Daniel Billiet	77
GESCHENK VAN DE TIJD — Jos van Hest	79
HOE MARIO EEN EREPLAATS KREEG — Daniel Billiet	80
HORLOGE — Gil vander Heyden	81
GEEN TIJD — Bette Westera	82
MOEDERKEN — Guido Gezelle (1830 - 1899)	84
LIED — Daniel Billiet	85
ACH, MAMAATJE TOCH, WAAROM? — Daniel Billiet	87
MOEDERS — Jos van Hest	88
MIJN BLITSE MAMA — Gil vander Heyden	90
VADERS — Bette Westera	91
EGIDIUS, WAER BESTU BLEVEN? — Anoniem (veertiende eeuw)	92
GEZEL — Jos van Hest	94
HET GEZIN KNUFFELBEER — Daniel Billiet	96
METGEZEL — Jos van Hest	97
VAKANTIE — Gil vander Heyden	98
OM HEEN TE GAAN — Bette Westera	99

HET HUWELIJK — Willem Elsschot (1882 - 1960)	100
LIEFDESGEDICHT — Daniel Billiet	102
ONS GEZIN — Daniel Billiet	104
HUWELIJK IN EEN OOGWENK — Jos van Hest	105
OUDEURS — Gil vander Heyden	106
MEISJESDROOM — Bette Westera	109
ZOMERMAAND — Joost van den Vondel (1587 - 1610)	110
VEGETARIËR — Bette Westera	111
JIJ DRAAGT MIJN WOLLEN TRUI — Daniel Billiet	113
SCHAPEN SCHEREN — Jos van Hest	114
EEN HETE HAND — Gil vander Heyden	114
KIPPENVEL — Bette Westera	115
AAN DE SNEEUW — Constantijn Huygens (1596 - 1687)	116
SNEEUWENGEL — Jos van Hest	117
VERSE SNEEUW — Bette Westera	119
RECEPT VOOR SNEEUW — Jos van Hest	120
WORTELSTOEMP — Daniel Billiet	121
JASJE VAN GLAS — Gil vander Heyden	122
MOE — Richard Minne (1891 - 1965)	124
DAGMOEHEID — Daniel Billiet	125
DE NACHT — Daniel Billiet	127
GLIMLACH — Gil vander Heyden	129
SPROOKJE — Bette Westera	130
STER — Jos van Hest	130
POGROM — Ed. Hoornik (1910 - 1970)	132
OORLOG — Jos van Hest	133
HOE SCOOR IK WITTER? — Daniel Billiet	135
VREDESPLEIN — Jos van Hest	136
KOLEN RAPEN — Gil vander Heyden	138
KLEINE WERELDGESCHIEDENIS — Bette Westera	139
GEBOORTE — Ida Gerhardt (1905 - 1997)	140
DICHTEN — Gil vander Heyden	141
VERS — Jos van Hest	143
DICHTER — Gil vander Heyden	144
ZWERFVERZEN — Daniel Billiet	145
GEBOORTEPIJN — Bette Westera	146
VERANTWOORDING — Daniel Billiet	148
BRONVERMELDING	150
COLOFON	152

“Oude gedichten
lijken weerbarstig,
ze laten zich niet
zo vlot lezen.

Ze zijn als oude
auto's, die kunnen
ook soms rare
kuren hebben.”

Kragen van zilver

GIL VANDER HEYDEN

Haar krullen zijn van rood koper.
Haar lach bubbels en prik.
Haar jurken en haar gedichten
lente, kersen en zon.

Kijken we samen op google.
Zegt ze die en die zo beroemd.
Zie ik mannen met grijze gezichten.
Vrouwen met lippen van kurk.

Zegt ze onder die dikke jassen
zitten kragen van zilver, gordels
van het zachtste fluweel. Mouwen
van lazuur en karmijn.

Die dichters van lang geleden
ze zingen in de taal van toen.
Het is geen disco. Maar
voor het lied dat ze zongen
doe ik mijn hoedje af!

Hoezo oud? Wat is oud?

DANIEL BILLIET

Volgende week haalt opa de honderd.
In huis wachten al de vlagjes, de toeters
en bellen. Er is een probleem: brompa
wil niet. 'Waarom al dat gedoe?
Iedereen kan toch honderd worden.
De seizoenen zijn gekomen en gegaan.
Daar heb ik toch niks voor gedaan.
Ik ben gewoon blijven ademen,
daar is niets speciaals aan. En laat me
nu gerust, waar is mijn kruiswoordraadsel?
Wist je dat bij honderd een eik niet
stil staat? Die haalt dan achteloos
zijn takken op, hij is dan pas een puber.
Haalt op zijn dooie gemakje de duizend.
Als mensen hem rust gunnen. En adem
ruimte. Plus een dagelijks kruiswoord-
raadsel. Wist je dat eiken eigenlijk vertakte,
wuivende gedichten zijn? Ook verzen
kunnen stokoud worden. Als er maar
voldoende in ze gebladerd wordt.
En je ze leest. Een gedicht bestaat alleen
als je het uitademt.'

'Euh, ja opa. Hier is je kruiswoordraadsel.'

Wees welkom

Voelt sneeuw na vierhonderd jaar nog prikkelend fris? Nee, natuurlijk niet, uitgesloten! Tenzij in een gedicht. Zoals in het gedicht 'Aan de sneeuw' van Constantijn Huygens. Of die sneeuw nu honderd dan wel vierhonderd jaar 'boven op zijn beste hoed' ligt of niet, die sneeuw blijft fris. Voor dat soort hocus pocus moet je echt bij gedichten zijn.

De dichter van *Aan de sneeuw* is al lang vergaan tot stof en as, maar zijn gedichten ademen nog altijd. Met dit boek tonen we dat oude prachtedichten springlevend kunnen zijn, tenminste, als ze gelezen worden. En daar knelt het schoentje. Oude gedichten dragen versleten jassen en liggen onder een laagje stof waardoor nog maar weinig mensen ze lezen. Dat is echt doodjammer.

Oude gedichten lijken weerbarstig, ze laten zich niet zo vlot lezen. Ze zijn als oude auto's, die kunnen ook soms rare kuren hebben. De taal kan een probleem opleveren. Die taal is natuurlijk verouderd en dat maakt het meteen begrijpen van de inhoud er niet gemakkelijker op.

Hoe kunnen we jonge mensen met of zonder hoed, muts, cap of hoofddoek ertoe verleiden om gedichten van vroeger te lezen? Dat vroegen we ons af. Met vier dichters staken we de koppen bij elkaar en we kozen achttien heel bekende Nederlandstalige gedichten.

Bij elk gedicht schreven we alle vier een nieuw gedicht. Met onze eigen stem en eigen ervaringen, maar alle vier namen we het beroemde gedicht als inspiratiebron. We lazen en beleefden keer op keer dat gedicht en zochten daar onze eigen beelden en woorden bij. Zo ontstond bij elk van die achttien gedichten een klavertje vier van nieuwe jeugdedichten die de oude verzen nieuw leven inblazen. Poëzie is van alle tijden. Zoals ook de dood. Mensen gaan dood. Vroeger. Nu. Later. Altijd. Laat je niet afschrikken omdat er nogal wat dood rondwaalt in veel van de gedichten die we voor je uitkozen. De sneeuw van Huygens' hoed zal nooit smelten zolang er (jonge) mensen zijn die zijn gedichten lezen.

We hopen met *Wees welkom* boven op mijn beste hoed de deur naar achttien parels uit de Nederlandstalige poëzie op een uitnodigende kier te zetten. Geniet!

DANIEL BILLIET,
JOS VAN HEST,
GIL VANDER HEYDEN
EN BETTE WESTERA

Hebban olla vogala

ANONIEM (ROND 1075)

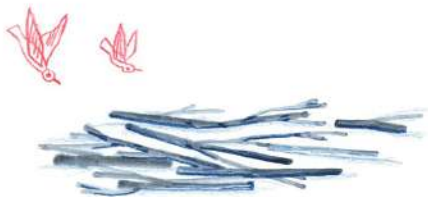
hebban olla vogala nestas hagunnan
hinase hic enda thu wat unbidan we nu

'Alle vogels zijn al aan het nestelen,
behalve ik en jij. Waar wachten we nog op?'

VERTALING: GERRIT KOMRIJ

'Alle vogels zijn aan hun nest begonnen
behalve ik en jij wat verwachten we nu?'

VERTALING: PAUL CLAES

Ganzenveer

Onze leraar Nederlands schreef deze toverspreuk op het bord en vertelde dat het de vroegste regels waren in de Nederlandse poëzie. Wij keken glazig naar die woorden en iemand riep dat dat toch geen Nederlands is. We snapten er helemaal niets van. Het zou geschreven zijn rond 1075 door een Vlaamse monnik in een klooster in Kent in Zuid-Engeland. Latijn was toen de schrijftaal. Er werd toen wel in het Oudnederlands, Oudengels, Oudfrans, Oudfries gesproken, maar nog nauwelijks geschreven. De boekdrukkunst bestond nog niet; boeken werden met de hand gekopieerd. Echt monnikenwerk.

Monniken gebruikten daarvoor een ganzenveer, die ze om de zoveel tijd moesten bijpunten. Een monnik uit West-Vlaanderen testte zijn net bijgesneden ganzenveer en schreef zomaar een pennenprobeerse op de laatste bladzijde van zijn boek. Deze regels dus. Misschien een fragment uit een liedje dat hij nog kende uit Vlaanderen.

Onze leraar gaf de opdracht de regels te vertalen in modern Nederlands. We mochten zelf bedenken waar het over ging. Dat was nog knap lastig. Iemand dacht dat het over een kruik ging, een ander over de hik hebben, weer een ander over een vogel die naar Den Haag vloog. Geen enkele vertaling van ons was zo mooi als die van Gerrit Komrij.

Zou hij verliefd zijn geweest, die middeleeuwse monnik? Zie hem zitten, zo'n duizend jaar geleden, in de schrijfzaal van het klooster. Het is lente, alle vogels zijn een liefdesnest aan het bouwen en bij hem kriebelt het ook. Wat een geweldig begin van de Nederlandse poëzie! Het verlangen samen een nest te maken, samen te beginnen met leven.

JOS VAN HEST

Een mooie deal

DANIEL BILLIET

Mijn papa had een abonnement
op de krant en op twee biertjes.
Als hij 's avonds thuis kwam, legde
hij traag één zoen op mama's mond.
Zij schonk hem een biertje uit.

Net voor hij zijn laatste adem uit-
blies, moest zij beloven: elke dag twee
biertjes en de krant naar zijn graf.
'Hoe kan ik anders zo in mijn eentje
die lange tijd doden?' fluisterde hij.

Zo brachten ze samen jaren door.
Luidop spelde mama hem de krant.
Daar dronk ze ook altijd een biertje bij.
'Jaja, ik las ook de voetbalpagina's.'

Probeersel

JOS VAN HEST

Met jou zou ik willen
vliegen naar de hoogste boom
en dan uit de veren gaan

Jou wil ik voor altijd
onthouden
een vogelleven lang

(Dit schreef ik om
mijn pen te proberen
— neem het niet al te serieus)

Bijna

GIL VANDER HEYDEN

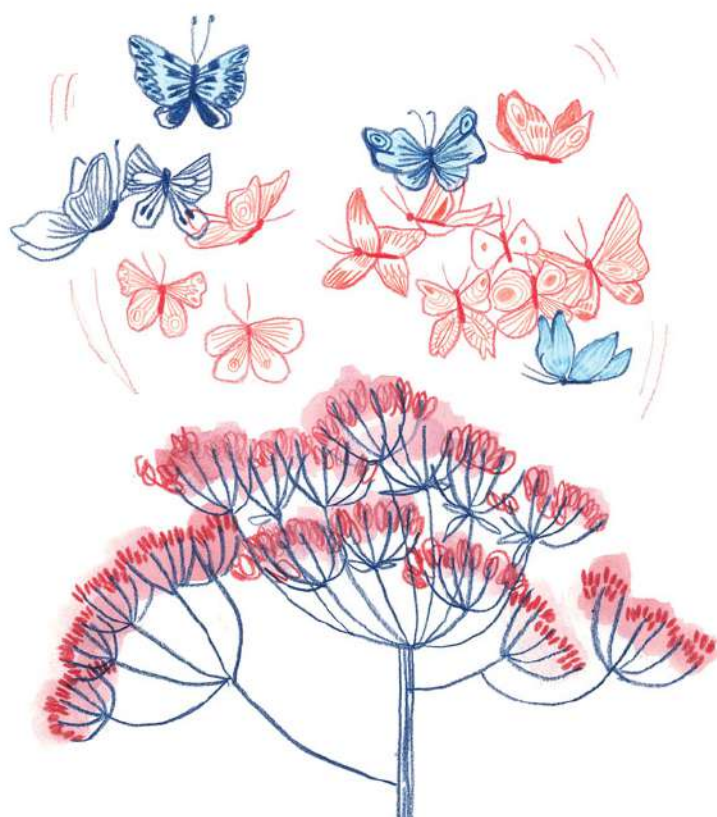
Ben ik bijna elf.
En jij zo knap.
Kunnen we bijna?
Samen?

Nou ja, naar school.
Groeien en zo.
Maar later.
Wil jij dan ook?
Met mij?

Violetjes

BETTE WESTERA

Terwijl de vlinderstruik ontluikt,
het bos naar lentebloesem ruikt,
het fluitenkruid de bermen bleekt,
en berenklauw de aarde breekt,
plant ik violetjes op je graf.
Ons leven was nog lang niet af.

Zie je ik hou van je

HERMAN GORTER (1864 - 1927)

Zie je ik hou van je,
ik vin je zoo lief en zoo licht -
je oogen zijn zoo vol licht,
ik hou van je, ik hou van je.

En je neus en je mond en je haar
en je oogen en je hals waar
je kraagje zit en je oor
met je haar er voor.

Zie je ik wou graag zijn
jou, maar het kan niet zijn,
het licht is om je, je bent
nu toch wat je eenmaal bent.

O ja, ik hou van je,
ik hou zoo vrees'lijk van je,
ik wou het helemaal zeggen -
Maar ik kan het toch niet zeggen.

Briefje

Kreeg ik van elk meisje dat rond Valentijnsdag dit gedicht in haar brievenbus aantreft één euro, ik was met één klap rijk!

Geen wonder dat dit gedicht zo vaak gekopieerd werd: wie is nooit verliefd geweest en worstelde dan met het probleem: hoe zeg ik dat nu aantrekkelijk tegen mijn liefje?

Herman Gorter groeide op in een streng protestants predikanten-gezin. Later werd hij socialist, romanticus, experimenteel, overtuigd communist.

Gorters beroemdste gedicht is zonder twijfel, het lange, verhalende gedicht 'Mei'. Zijn debuut! Meteen goed voor 4381 verzen. Het sloeg in als een bom.

De beginregels zijn de allerberoemdste versregels uit de Nederlandse literatuur:

Een nieuwe lente en een nieuw geluid: / Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit, / Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht / In een oud stadje, langs de watergracht.

Het gedicht 'Zie je ik hou van je' (1890) blinkt uit in eenvoud, muzikaliteit en doeltreffende herhalingen. Het is een licht huppelend liefdesgedicht, het danst rechttoe rechtaan. Het bezorgt geen kopbrekens voor wat betekenis betreft. Het zegt wat er staat: ik hou van je.

Als 13-jarige wist de hele klas dat ik verliefd was op een klasgenote, Marleen. Tot onuitputtelijk plezier van haar vriendinnen speelde ze geweldig met mijn voeten. Tijdens de les Nederlands onderschepte de juf een briefje:

M, ik hou van jou. / Laat me nu niet in de kou, / ik wil zijn van jou. /
Echt ik blijf je trouw. / Nu ben ik nog in de rouw, / maar als jij wordt
mijn vrouw / tover ik voor jou alles blauw.

(Bloos. Bloos.) De juf had me voor heel de klas belachelijk kunnen maken. Ze deed het niet. Even knipoogde ze ondeugend naar mij. Na de les gaf ze me het gedicht 'Zie je ik hou van je'. Waardoor ik op slag verliefd werd. Op die juf. Nee, met die Marleen werd het niks.

Ook leuk om weten: Ingmar Heytze schreef een balorig 'antwoordgedicht', een parodie: 'Hoor eens, ik haat je'. Leuk om doen: googel dit gedicht, voer het uit als een duetje, om de beurt lees je met een medeleerling één versregel van Gorter en één van Heytze.

Nog leuker: in een klasgroep, om de beurt lezen de jongens samen één vers van Gorter, de meisjes antwoorden telkens in koor met een vers van Heytze.

DANIEL BILLIET

Vivian

BETTE WESTERA

Ik deed een briefje in de jas
van het liefste meisje van de klas.
Van Joyce dus. Ik vroeg: 'Wil jij verkering?'
Maar Vivian heeft ook zo'n jas.
Dat merkte ik dus later pas.
Hij hing waar die van Joyce de laatste keer hing.

Precies zo'n zelfde blauwe jas,
die dus de jas van Joyce niet was.
Ze heeft meteen een briefje teruggeschreven:
'Verkering? Ja gezellig man!'
Nu heb ik iets met Vivian.
Nou ja, ik zal het vast wel overleven.